

**BOLALARNI TASVIRIY FAOLIYATIDA NO'ANANAVIY RASM
CHIZISH TEXNIKASI YORDAMIDA IJODIY TASAVVURNI
RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.**

**РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО ВОООБРАЖЕНИЯ В РИСОВОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕТЕЙ НЕТРАДИЦИОННЫМИ ПРИЕМАМИ
РИСОВАНИЯ.**

**DEVELOPING CREATIVE IMAGINATION IN CHILDREN'S DRAWING
ACTIVITIES WITH NON-TRADITIONAL DRAWING TECHNIQUES.**

Omanboyeva Charos Abdushukr qizi

**Talim tarbiya nazariyasi va metodikasi(maktabgacha ta'lim) 1-bosqich
magistranti.**

Annotasiya: Ushbu maqolada bolalarni tasviriy faoliyatida no'ananaiv rasm chizish texnikasi yordamida ijodiy tasavvurni rivojlantirish yo'llari haqida fikr yuritilgan.

Аннотации: Данная статья посвящена развитию творческого воображения детей с использованием нетрадиционных приемов рисования в их изобразительной деятельности.

Annotation: This article focuses on developing children's creative imagination using non-traditional drawing techniques in their visual activities.

Tayanch so'zlar: Rang, ritm, kompetensiya,usul,uslub,rasm texnikasi,kreativ,vizual materiallar.

Ключевые слова: Цвет, ритм, компетенция, метод, стиль, техника рисования, творческие, изобразительные материалы.

Key words: Color, rhythm, competence, method, style, painting technique, creative, visual materials.

"Bolalik - bu dunyoning kundalik kashfiyoti, shuning uchun biz bu, birinchi navbatda, inson va Vatan, ularning go'zalligi va buyukligi haqidagi bilimga aylanishiga ishonch hosil qilishimiz kerak."
"Bolalarning qobiliyat va iste'dodlarining kelib chiqishi ularning qo'lida. Barmoqlardan, majoziy ma'noda, eng nozik iplar - ijodiy fikr manbai bo'lgan

oqimlar. Boshqacha aytganda, bolaning qoʻlida qanchalik mahorat boʻlsa, bola ham shunchalik aqlli boʻladi”. V. A. Suxomlinskiy. Barcha bolalar chizishni yaxshi koʻradilar. Ijodkorlikka qiziqishni boshdan kechirib, ular oʻzlari kerakli yoʻllarni topadilar. Ammo hamma ham muvaffaqiyatga erisha olmaydi, ayniqsa, koʻplab bolalar badiiy faoliyatni endigina oʻzlashtira boshlaganligi sababli. Bolalar yangi narsalarni oʻrganishni va oʻrganishni yaxshi koʻradilar. Oʻrganish, bilim va koʻnikmalarga ega boʻlish orqali bola oʻzini ishonchli his qiladi. Gʻayrioddiy materiallar bilan chizish, original texnikalar bolalarga unutilmas ijobiy his-tuygʻularni boshdan kechirish imkonini beradi. Noanʻanaviy rasm chizish bolalarga juda koʻp ijobiy his-tuygʻularni beradi, tanish narsalardan badiiy material sifatida foydalanishning yangi imkoniyatlarini ochib beradi va oldindan aytib boʻlmaydiganligi bilan ajablantiradi. Choʻtkasi va qalamsiz asl rasm chizish bolaga toʻsqinlik qilmaydi, ranglarni, ularning xarakterini, kayfiyatini his qilish imkonini beradi. Oʻzlari bilmagan holda, bolalar kuzatishni, oʻylashni, xayol qilishni oʻrganadilar. Oʻqituvchi har bir bolada oʻzining ijodiy qobiliyatiga, oʻziga xosligiga, oʻziga xosligiga, bu dunyoga ezgulik va goʻzallik yaratish, odamlarga quvonch baxsh etish uchun kelganligiga ishonchni uygʻotishi kerak. Muhimligi shundaki, bilim dastur doirasidan cheklanib qolmaydi. Bolalar rasm chizishning turli noanʻanaviy usullari, ularning xususiyatlari, rasm chizishda qoʻllaniladigan turli materiallar bilan tanishadilar, olingan bilimlar asosida oʻzlari chizma yaratishni oʻrganadilar. Shunday qilib, ijodiy shaxs oʻz bilim va koʻnikmalarini turli vaziyatlarda qoʻllay oladigan rivojlanadi. Anʻanaviy boʻlmagan texnikalar bilan rasm chizish estetik tarbiyaning eng muhim masalasidir. Vizual faoliyat maktabgacha yoshdagi bolalar uchun eng qiziqarlilaridan biridir: u bolani chuqur hayajonlantiradi, ijobiy his-tuygʻularni uygʻotadi. Anʻanaviy boʻlmagan chizish texnikasi - bu hamma narsa uygʻun boʻlgan yangi, original sanʻat asarini yaratish usullari: rang, chiziq va syujet. Bu bolalar uchun oʻylash, sinash, izlash, tajriba qilish va eng muhimi, oʻzini namoyon qilish uchun ajoyib imkoniyatdir. R. G. Kazakova, T. I. Saiganova, E. M. Sedova, V. Yu. Sleptsova, T. V. Smagina, O. V. Nedorezova, V. N. Volchkova, N. V. Stepanova va boshqalar. Guruhda boʻlish paytida bolalar turli xil

tasvirlash texnologiyalarini o'rganishga vaqtlari bor: qattiq yarim quruq cho'tka bilan chizish, barmoqlar bilan chizish, tiqin bosma, mum rangli qalam + akvarel, ob'ektning monotipi, muntazam blotografiya, naycha bilan blotografiya, ip bilan blotografiya, chayqalish, poking, landshaft monotipi . Bolalar bilan ishlashda noan'anaviy rasm chizish usullarini kiritish nafaqat tasvirlangan ob'ektlarning xususiyatlarini o'rganish, tegishli harakatlarni bajarish, balki turli xil vizual materiallar bilan ishlash orqali hissiy sohani rivojlantirishga imkon beradi. Bundan tashqari, bolaning kognitiv qiziqishi rag'batlantiriladi (chaqaloqni har kuni yangi nuqtai nazardan o'rab turgan narsalardan foydalanish - siz o'zingizning kaftingiz, barmoqlaringiz bilan chizishingiz, cho'tka o'rniga spikelet yoki qayin bargidan foydalanishingiz mumkin). Vizual - majoziy va og'zaki - mantiqiy fikrlashning rivojlanishi, bolalarning mustaqil aqliy faoliyatini faollashtirish mavjud. (Yana nimani chizishim mumkin? Bu material bilan nimani chizishim mumkin) Har xil vizual materiallardan foydalanish orqali, harakatlar aniqligini talab qiladigan, lekin bolaning barmoqlarini qattiq holatda cheklamaydigan (to'g'ri ushlab turish kabi) yangi texnikalar. cho'tka yoki qalam, umumiy vosita noqulayligini rivojlantirish, nozik vosita ko'nikmalarini rivojlantirish uchun sharoitlar yaratiladi. Tasvirni yaratish uchun "blotografiya" texnikasi."Monotip" texnikasi murakkab simmetrik tasvirni yaratishga yordam beradi. Bu qulaylik, ochiqlik, bo'shlik muhitini yaratadigan, bolalarning tashabbuskorligi, mustaqilligini rivojlantirishga yordam beradigan, faoliyatga hissiy jihatdan ijobiy munosabatni yaratadigan noan'anaviy rasm chizish usullari.

Bolalar tasviriy san'atini rivojlantirish vositalaridan biri sifatida noan'anaviy rasm chizish usullarini tanlash tasodifiy emas. Aksariyat noan'anaviy texnikalar o'z-o'zidan chizishni nazarda tutadi, bunda tasvir maxsus vizual usullardan foydalanish natijasida emas, balki o'yinni manipulyatsiya qilish samarasi sifatida olinadi. An'anaviy bo'lmagan tasvirning bunday usulini "bo'lib o'tayotgan" (ingliz tilidan tarjima qilingan - "happen") deb atash mumkin. U bilan qanday tasvir paydo bo'lishi noma'lum, ammo u aniq natijaga erishadi va shu bilan maktabgacha yoshdagi bolalarning vizual faoliyatga qiziqishini oshiradi, tasavvur faolligini rag'batlantiradi. Bundan tashqari, noan'anaviy texnikalar bolalarning vizual imkoniyatlarini

kengaytiradi, bu ularga o'zlarining hayotiy tajribasini ko'proq amalga oshirishga, yoqimsiz tajribalardan xalos bo'lishga va "yaratuvchi" ning ijobiy pozitsiyasiga ega bo'lishga imkon beradi.

Ijodkorlikning asosini tasavvurning kombinatsion faoliyati tashkil etadi. Ijodiy tasavvur ko'plab omillarga bog'liq: yosh, aqliy rivojlanish va rivojlanish xususiyatlari (psixofizik rivojlanishning har qanday buzilishining mavjudligi), individual shaxsiy xususiyatlar (barqarorlik, motivlarning xabardorligi va yo'nalishi; "men" qiyofasining baholash tuzilmalari; aloqa xususiyatlari. O'z-o'zini anglash darajasi va o'z faoliyatini baholash; xarakter va temperament xususiyatlari) va bu juda muhim, ta'lim va tarbiya jarayonining rivojlanishidan.

Bolaning tajribasi asta-sekin rivojlanadi va o'sib boradi, u kattalar tajribasiga nisbatan chuqur o'ziga xoslik bilan ajralib turadi. Murakkabligi yoki soddaligi, an'ana va ta'sirlari bilan ijod jarayonini rag'batlantiruvchi va yo'naltiruvchi muhitga munosabat bola uchun yana butunlay boshqacha bo'ladi. Bola va kattalarning qiziqishlari har xil, shuning uchun bolaning tasavvuri kattalarnikidan boshqacha ishlashi tushunarli. Bola haqiqiydan ko'ra ko'proq xayoliy dunyoda yashaydi. Ammo biz bilamizki, bolaning manfaatlari oddiyroq, oddiyroq, uning atrof-muhit bilan munosabatlari ham kattalar xulq-atvorini belgilaydigan murakkablik, noziklik va rang-baranglikka ega emas, ammo bularning barchasi bolaning rivojlanishini belgilaydigan eng muhim omillardir. tasavvur ishi. Bolaning rivojlanishi bilan tasavvur ham rivojlanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tasavvurni rivojlantirishning qanday bosqichlari mavjud? Fransuz psixologi T.Ribot tasavvur rivojlanishining asosiy qonunini uch bosqichda taqdim etgan:

Bolalik va o'smirlilik - fantaziya, o'yinlar, ertaklar, fantastika hukmronligi;

Yoshlik - fantastika va faoliyatning kombinatsiyasi, "hushyor aqlli aql";

Yetuklik – tasavvurning aqlga bo'ysunishidir.

Tasavvur qilish qobiliyati tug'ilishdan beri berilmaydi. Tasavvur amaliy tajriba to'plash, bilimlarni o'zlashtirish, barcha aqliy funktsiyalarni takomillashtirish

bilan rivojlanadi. Zamonaviy fanda ontogenezda tasavvurni rivojlantirishga bag'ishlangan ko'plab tadqiqotlar mavjud.

"Blotografiya" texnikasida rasm chizish. Ish uchun bolalar tayyor rag'batlantiruvchi materiallar bilan ta'minlandi, chunki bolalar o'zlari dog'larni chizish taklifiga salbiy munosabatda bo'lishdi. Bolalarning o'zlari taklif qilingan materialdan rag'batlantiruvchi materialni tanladilar (plastilindan qilingan mavhum shaklning blankalari, bo'yoq bilan chizilgan mato bo'laklari). Barcha bolalar topshiriqni bajarish uchun tavsiya etilgan vizual materialdan flomasterlarni tanladilar, ular qalamdan yorqinroq va bo'yoqlardan ko'ra ular bilan chizish osonroq bo'lganligi bilan ularni tanlashga undadilar.

Asarlarning aksariyati asl emas, bolalar tasvirga faqat eng zarur detallarni qo'shishgan, lekin ayni paytda ular chizilgan syujetni yaratishga katta e'tibor berishgan. Barcha bolalar bu vazifani faqat ma'lum bir tasvirga nuqta chizish bilan emas, balki yangi tasvirlar qo'shish, chizmalarda batafsil mavzu muhitini taqdim etish orqali ham hal qilishdi.

"Monotip" texnikasida rasm chizish. Bolalarning o'zlari monotipni bajarish texnikasini engishdi. Lopanova Dasha ishni o'zi taklif qilgan usulda bajardi - uni "blotografiya" texnikasi bilan birlashtirdi: varaqning ikkala yarmiga rangli bo'yoqlarni sepib, keyin ularni katlayin. Ishning ikkinchi qismi ko'proq qiyinchiliklar tug'dirdi: bolalar chizgan rasmlariga nom berishlari, unda qanday tasvirni ko'rishlarini aytishlari mumkin edi, lekin ular chizishni tugatishdan bosh tortishdi yoki o'qituvchi bilan tasvirlamoqchi bo'lgan narsalarni muhokama qilgandan keyingina ishlay boshladilar. .

"Rangli iplar bilan chizish". Ushbu chizish texnikasi bolalarda ijobiy his-tuyg'ularni, ushbu texnikada ishlash istagini uyg'otdi. Faqat bitta bola o'z ishiga nom berishga va uni to'liq tasvirga chizishni tugatishga muvaffaq bo'ldi. Shunga qaramay, ushbu uslub bolalar bilan psixoterapevtik vosita sifatida ishlashda foydalidir.

Shunday qilib, taklif qilingan barcha noan'anaviy texnikalar bolalarda qiziqish uyg'otdi, ularga ijobiy munosabatda bo'ldi, ammo ular o'qituvchi bilan suhbatdan keyingina vazifani bajarishga kirishdilar, birinchi darslarda

o'zlarini ishonchsizlik his qildilar, tasvirlar yaratildi. bir xil turdagi. Keyingi darslarda bolalar faoliyatga tezroq jalb qilindi, ko'proq mustaqillik ko'rsatdi va berilgan shakllarni ko'rib chiqishda ular tasvirlar uchun variantlarni taklif qildilar. Bu tizimda bu ish olib borilishi kerakligini ko'rsatadi

Ushbu uslub tasavvur faolligini faollashtiradi, uning xususiyatlaridan birini - qismlardan oldin butunni ko'rishni ochib beradi. Bunday holda, "bo'layotgan" noan'anaviy texnika natijasida olingan raqamlar (shakllar) bolaning kamchiliklarga, etishmayotgan elementlarga nisbatan sezgirligini kuchaytiradi, noaniq vazifani bajarish imkoniyatini beradi, bu esa turli xil chizmalarni yaratishda namoyon bo'ladi. bolalar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hamrayeva, A. (2021). Ta'lim jarayonini tashkil etishga nisbatan texnoloik yondoshuv. *Мактабгача таълим журнали*.

2. Hamrayeva, A. (2021). Педагог тарбиячиларда компетентликни ривожлантириш. *Мактабгача таълим журнали*, 3 (Preschool education journal).

3. Hamrayeva, A. - *Мактабгача таълим журнали*, 2021 [Ta'lim jarayonini tashkil etishga nisbatan texnoloik yondoshuv](#)

4. [Development of professional competence of the future pedagogical teacher](#)

ХА Farxadovna - *European Journal of Molecular&Clinical Medicine*, 2021

5. [Oliy ta'lim muassasasi talabalarining kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning mazmuni](#)

AF Hamrayeva - *Academic research in educational sciences*, 2021

6. Хамраева, А. Ф. (2021). БЎЛАЖАК ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАСИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИНГ ШАКЛЛАНИШИНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ. *Academic research in educational sciences*, 2(10), 1082-1086.

7. Хамраева, А. Ф. (2021). ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАСИ ТАЛАБАЛАРИДА КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИКНИ

ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТАВФСИФИ. *Academic research in educational sciences*, 2(10), 1110-1114.